

XÂY DỰNG ĐỜI SỐNG VĂN HÓA TINH THẦN CỦA CÔNG NHÂN ĐỒNG NAI – THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP

Ngày nhận bài: 31/03/2015
Ngày nhận lại: 09/04/2015
Ngày duyệt đăng: 10/07/2015

Phạm Thị Minh Nguyệt¹

TÓM TẮT

Xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai là quá trình trang bị, rèn luyện, bồi dưỡng cho lực lượng tiên phong những phẩm chất và năng lực cần thiết của người công nhân hiện đại nhằm phát huy cao độ tiềm năng và sức mạnh của đội ngũ công nhân – điều kiện tiên quyết bảo đảm thành công của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở địa phương. Trên cơ sở làm sáng tỏ những đặc trưng cơ bản của đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai, tác giả phân tích những thành tựu cũng như hạn chế trong xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai những năm qua và nguyên nhân của nó, từ đó đề xuất một số giải pháp chủ yếu tiếp tục xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai vì sự thắng lợi của các mục tiêu kinh tế - xã hội của địa phương trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Công nhân Đồng Nai, đời sống văn hóa tinh thần.

ABSTRACT

Building cultural and spiritual life of Dong Nai workers is the process of equipping, training and upgrading the necessary qualities and competencies of the modern worker – the prerequisite that ensures the success of the innovation, industrialization and modernization in this region. On the basis of clarifying the basic characteristics of cultural and spiritual life of Dong Nai workers, the author analyzes the achievements and limitations in the construction of cultural and spiritual life of the workers in Dong Nai in recent years. The author proposes some main solutions to improving the cultural and spiritual life of Dong Nai workers for achieving the local economic and social goals in the current period.

Keywords: Dong Nai workers, spiritual cultural life.

1. Đặt vấn đề

Đời sống văn hóa tinh thần là tổng hòa sống động các hoạt động tinh thần đa dạng của con người, chủ yếu trên các lĩnh vực: tư tưởng, đạo đức, lối sống, nghệ thuật, khoa học, giáo dục, thông tin đại chúng, giao lưu văn hóa, tín ngưỡng, tôn giáo. Trong tổng hòa sống động của các hoạt động đó, các giá trị tinh thần được tạo ra, lan tỏa và thấm sâu vào từng con người, từng cộng đồng, trở thành yếu tố kháng khí trong toàn bộ cuộc sống, hoạt động và quan hệ con người, đáp ứng nhu cầu văn hóa tinh thần ngày càng cao của mọi thành viên trong xã hội. Đời sống văn hóa tinh thần là hoạt động thiết yếu không thể thiếu

của mỗi con người và xã hội, là một bộ phận tất yếu hợp thành chỉnh thể đời sống xã hội, đồng thời là thước đo sự phát triển của xã hội. Trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa hiện nay, cùng nâng cao đời sống vật chất, nâng cao đời sống văn hóa tinh thần của giai cấp công nhân là một trong những nhiệm vụ quan trọng nhằm thúc đẩy giai cấp công nhân phát triển toàn diện.

Với bề dày kinh nghiệm trong phát triển công nghiệp và xây dựng đội ngũ công nhân, Đảng bộ và chính quyền tỉnh Đồng Nai đã nhận thức sâu sắc ý nghĩa quan trọng của nhiệm vụ xây dựng đời sống văn hóa tinh thần đối với sự phát triển của lực lượng công nhân

¹ ThS, Trường Đại học Đồng Nai.

trên địa bàn, như khăng định của Đảng bộ tỉnh Đồng Nai “trước hết, tập trung nâng cao đời sống vật chất, tinh thần của đội ngũ công nhân là quan trọng nhất” (Tỉnh ủy Đồng Nai, 2010, tr.219). Bằng tinh thần quyết tâm cao độ, Đồng Nai đã đề ra nhiều chủ trương, chính sách, đề xuất nhiều giải pháp, triển khai nhiều chương trình, kế hoạch cụ thể để thực hiện nhiệm vụ trên và đã đạt được nhiều thành tựu quan trọng. Nỗ lực xây dựng đời sống văn hóa tinh thần cho công nhân Đồng Nai là rất lớn, tuy nhiên, những kết quả tích cực đó mới chỉ là bước đầu. Quá trình triển khai, thực hiện nhiệm vụ xây dựng đời sống văn hóa tinh thần cho công nhân còn không ít hạn chế, bất cập, chông chéo, chậm trễ. Bức tranh tổng thể về đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai vẫn còn nhiều vấn đề đặt ra. Qua thực tiễn cho thấy, với một bộ phận không nhỏ công nhân Đồng Nai, để đảm bảo các nhu cầu tồn tại thiết yếu như: ăn, mặc ở, đi lại,... còn gặp nhiều khó khăn, thì việc đáp ứng các nhu cầu văn hóa tinh thần như: học tập, tham gia văn nghệ, thể dục thể thao, vui chơi giải trí, tham quan, du lịch,... lại càng khó có thể thực hiện được. Sự nghèo nàn, thiếu thốn, đơn điệu trong đời sống văn hóa tinh thần có thể dẫn đến bào mòn sức khỏe thể chất và làm nghèo nàn đời sống tinh thần của người công nhân, làm suy giảm năng suất, chất lượng và hiệu quả lao động, làm què quặt nhân cách mỗi con người, kìm hãm tài năng và sức sáng tạo của mỗi cá nhân, làm suy yếu chất lượng nguồn nhân lực và tất yếu “làm ảnh hưởng không nhỏ đến quá trình thực hiện mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh nhà” (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2012, tr.78). Vì vậy, việc nghiên cứu thực trạng và tìm kiếm giải pháp xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai hiện nay là yêu cầu cấp bách cả về phương diện lý luận lẫn thực tiễn.

Đời sống văn hóa tinh thần là một tổng thể các lĩnh vực văn hóa tinh thần vừa đa dạng, phong phú vừa rộng lớn, phức tạp; do đó, khi nghiên cứu về đời sống văn hóa tinh thần rất khó có thể bao quát được tất cả các lĩnh vực của nó. Trên cơ sở xác định đối tượng, phạm vi nghiên cứu là xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng

Nai, tác giả giới hạn sự phân tích, đánh giá quá trình xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai ở một số lĩnh vực cơ bản có liên quan trực tiếp đến người công nhân, cụ thể là: tư tưởng, đạo đức, lối sống, nghệ thuật, khoa học, giáo dục.

2. Nội dung

2.1. Đặc điểm của công nhân Đồng Nai

Với vị trí chiến lược, Đồng Nai được xem là cửa ngõ đi vào vùng kinh tế Đông Nam bộ, cùng với Thành Phố Hồ Chí Minh, Bình Dương hợp thành tam giác phát triển chủ lực của vùng kinh tế trọng điểm phía Nam. Nhờ phát huy hiệu quả các thế mạnh về “thiên thời - địa lợi - nhân hòa” cùng với thực hiện đúng đắn chiến lược phát triển kinh tế - xã hội, Đồng Nai đã đạt được nhiều thành tựu quan trọng và khá toàn diện trên tất cả các lĩnh vực, trong đó nổi bật hơn cả là thành tựu về phát triển công nghiệp với 31 khu công nghiệp được phân bố rộng khắp ở các huyện, thị, thành phố trong tỉnh. Là thủ phủ công nghiệp của cả nước, Đồng Nai là nơi tập trung lực lượng công nhân khá lớn. Công nhân Đồng Nai là bộ phận máu thịt của giai cấp công nhân Việt Nam, mang đầy đủ những đặc điểm của giai cấp công nhân Việt Nam. Ngoài ra, do điều kiện lịch sử, kinh tế - xã hội của địa phương quy định, công nhân Đồng Nai còn có một số đặc điểm riêng. Với đa phần có tuổi đời còn trẻ, có thành phần xuất thân đa dạng, đến từ nhiều địa phương khác nhau trong cả nước, công nhân Đồng Nai hiện nay đang có sự chuyên dịch nhanh, mạnh về số lượng, chất lượng và cơ cấu, thích ứng với nhu cầu đầy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở địa phương. Số lượng công nhân tăng nhanh qua các năm, năm 1991 là 39.104 người, năm 2000 là 157.402 người (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2003, tr.323) và đến nay là 527.845 người” (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2010, tr.2). Chất lượng của công nhân Đồng Nai có nhiều tiến bộ với “đại bộ phận công nhân nhanh chóng chuyển biến nhận thức về tư tưởng, thích ứng với cơ chế thị trường, tiếp cận nhanh khoa học công nghệ, phương thức quản lý mới. Phần lớn công nhân lao động có ý chí tự lực, tự cường phấn đấu vượt qua khó khăn trong học tập, rèn luyện, tích cực tham gia thi đua lao động

sản xuất với năng suất, hiệu quả cao” (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2008, tr.45). Cùng với đó, cơ cấu lao động cũng đang có sự biến đổi mạnh mẽ theo hướng tăng tỷ lệ trong khu vực kinh tế ngoài nhà nước, kinh tế có vốn đầu tư nước ngoài và giảm dần ở khu vực kinh tế nhà nước. Ra đời khá sớm so với công nhân của các địa phương trong cả nước, công nhân Đồng Nai đã sớm tiếp cận và làm quen với môi trường sản xuất công nghiệp tập trung, hiện đại, có kỹ năng nghề nghiệp và tác phong công nghiệp khá cao, đang từng bước khẳng định và nâng cao vị thế, vai trò quan trọng, quyết định của mình trong sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội tỉnh nhà. Những nét riêng đó cũng đã góp phần quy định nên những đặc điểm đặc thù trong đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai. Đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai là bức tranh phong phú, đa dạng, sinh động với có sự hội tụ giao thoa, đan xen, tổng hợp của nhiều sắc thái văn hóa đặc trưng của nhiều địa phương, vùng, miền trong cả nước và của nhiều nền văn hóa trên thế giới. Xuất phát từ những yếu tố chủ quan và khách quan, công nhân Đồng Nai có nhiều cơ hội và điều kiện thuận lợi trong tiếp cận, học hỏi một cách chọn lọc các giá trị nhân văn, tiếp xúc với các thành tựu văn hóa tinh thần, được thưởng thức các sản phẩm, dịch vụ văn hóa của dân tộc và quốc tế có giá trị, tham gia nhiều loại hình hoạt động giao lưu văn hóa, biểu diễn văn hóa nghệ thuật. Mặt khác, công nhân Đồng Nai đến từ nhiều địa phương trong cả nước, xuất thân từ nhiều thành phần trong xã hội, không đồng nhất về trình độ nhận thức, trình độ học vấn, trình độ nghề nghiệp, không đồng đều về khả năng kinh tế, vì vậy, giữa các bộ phận công nhân sẽ có những đặc điểm khác biệt khá lớn về các mặt như: tâm lý, nhu cầu, nguyện vọng, trình độ, năng lực hoạt động, sáng tạo, khả năng hưởng thụ văn hóa tinh thần. Hơn nữa, nhìn vào bức tranh tổng thể công nhân Đồng Nai hiện nay, đa phần trong số họ, đặc biệt là công nhân nhập cư, đang phải đối mặt với nhiều khó khăn: việc làm bấp bênh, thu nhập và tiền lương thấp, chỗ ở tạm bợ không ổn định, điều kiện sống thiếu thốn,... Vì lẽ đó, sự khác biệt khá xa về khoảng cách giữa nhu cầu hoạt động sáng tạo

và hưởng thụ văn hóa tinh thần với khả năng đáp ứng các nhu cầu đó đang là tồn tại thực tế trong bộ phận không nhỏ công nhân trên địa bàn hiện nay.

2.2. Thực trạng xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai trong những năm qua và nguyên nhân

Trên cơ sở nhận thức sâu sắc ý nghĩa, tầm quan trọng của nhiệm vụ chăm lo đời sống tinh thần của công nhân, xuất phát từ đặc điểm, điều kiện thực tế của công nhân trên địa bàn, trong những năm qua, Đồng Nai đã đẩy mạnh xây dựng đời sống văn hóa tinh thần cho công nhân trên các lĩnh vực cơ bản như: tư tưởng, đạo đức, lối sống, giáo dục, khoa học, nghệ thuật và bước đầu có những kết quả nhất định.

Thứ nhất, trong lĩnh vực tư tưởng, đạo đức, lối sống, trên tinh thần chỉ đạo của Đảng bộ tỉnh, xây “tư tưởng, đạo đức, lối sống và đời sống văn hóa lành mạnh” cho nhân dân Đồng Nai nói chung, cho công nhân Đồng Nai nói riêng là nhiệm vụ “quan trọng, thường xuyên, vừa cấp bách, vừa cơ bản lâu dài” (Tỉnh ủy Đồng Nai, 2004, tr.4), Đồng Nai đã thực hiện nhiều việc làm thiết thực, trong đó chủ yếu tập trung vào đổi mới và đa dạng hóa nội dung, cách thức, phương pháp giáo dục tư tưởng, đạo đức, lối sống cho công nhân, tăng cường nắm bắt tư tưởng, tâm tư, tình cảm nguyện vọng của công nhân, đồng thời củng cố và nâng cao chất lượng hoạt động của các cơ quan thông tin đại chúng. Nhờ đó, đại đa số công nhân Đồng Nai luôn giữ vững truyền thống cách mạng, bản lĩnh chính trị, lập trường giai cấp vững vàng vượt lên mọi khó khăn, thử thách, là lực lượng nòng cốt trong việc thực hiện thắng lợi các nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh. Bên cạnh những thành tựu đạt được, nhiệm vụ xây dựng tư tưởng, đạo đức, lối sống của công nhân Đồng Nai còn một số hạn chế nhất định. Quá trình thực hiện công tác giáo dục tư tưởng, đạo đức, lối sống cho công nhân Đồng Nai còn nhiều bất cập, lúng túng trong hầu hết tất cả các khâu: từ hoạch định, tổ chức cho đến triển khai, thực hiện. Việc nắm bắt dư luận, tư tưởng, nguyện vọng của công nhân chưa kịp thời nên vẫn còn “Không ít công nhân trong các khu công nghiệp hiện nay vẫn bị quan trước biến động của thị trường giá

cả, lo lắng cho cuộc sống hiện tại và hầu như ít có các hoạch định lâu dài cho tương lai” (Tỉnh ủy Đồng Nai, 2010, tr. 219). Những biểu hiện suy thoái về đạo đức, lối sống trong công nhân như: vi phạm an toàn giao thông, trộm cắp, rượu chè, cờ bạc, ma túy, mại dâm, sống chung, sống thử trước hôn nhân, nữ công nhân phá thai, ... chưa được đẩy lùi một cách có hiệu quả. Tình trạng công nhân tự ý bỏ việc, nhảy việc, tự phát đình công, lãn công có xu hướng gia tăng và diễn biến phức tạp, gây ra nhiều khó khăn và bất ổn cho doanh nghiệp và cho nền kinh tế. Tính trong giai đoạn 5 năm, từ 2003 đến 2008, toàn tỉnh xảy ra 388 vụ tranh chấp lao động và đình công (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2008, tr.164), đến giai đoạn 5 năm tiếp theo đã tăng lên 589 vụ (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2013, tr.205). Thêm vào đó, hoạt động của các cơ quan thông tin đại chúng ở Đồng Nai chưa đạt được kết quả tương xứng, “công tác đấu tranh phòng chống diễn biến hòa bình, đấu tranh phòng chống các quan điểm sai trái trên mặt trận báo chí còn ít và hạn chế. Hầu như báo, đài ít có chuyên mục này và ít bài viết về nội dung này” (Tỉnh ủy Đồng Nai, 2010, tr.227).

Thứ hai, trong lĩnh vực giáo dục, Đảng bộ, chính quyền địa phương, các đơn vị chức năng, các tổ chức đoàn thể, doanh nghiệp ở Đồng Nai đã quan tâm đầu tư phát triển toàn diện hệ thống giáo dục phổ thông với “37 cơ sở giáo dục giảng dạy chương trình bổ túc văn hóa, 171 trung tâm học tập cộng đồng” (<http://www.baodongnai.com>), đồng thời tăng cường khuyến khích, vận động công nhân tham gia phong trào học bổ túc văn hóa và học ngoại ngữ, tin học. Hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh được đẩy mạnh, đã góp phần giúp cho người học có những định hướng đúng đắn về nghề nghiệp, về ý nghĩa của việc gia nhập đội ngũ công nhân nhằm có sự chuẩn bị về tâm lý, phẩm chất và năng lực phù hợp với yêu cầu của đội ngũ lao động công nghiệp. Với những nỗ lực trên, trình độ học vấn của công nhân bước đầu đã có những chuyển biến tích cực, công nhân có trình độ trung học cơ sở là 39,29%, có trình độ trung học phổ thông là 40,01%, tỷ lệ công nhân mù chữ và có trình độ tiểu học đã giảm đáng kể chỉ còn 0,73% (Liên đoàn Lao động

tỉnh Đồng Nai, 2008, tr.212). Tuy nhiên, công tác này vẫn chưa đạt được kết quả như mong muốn. Phong trào học bổ túc văn hóa của công nhân chưa đi vào chiều sâu, điển hình như từ 2007 đến 2010, toàn tỉnh chỉ có “4.524 công nhân theo học các lớp bổ túc văn hóa” và số học viên hoàn thành khóa học thấp hơn nhiều so với số lượng học viên tham gia ban đầu ” (<http://www.baodongnai.com>). Rất ít học sinh sau khi tốt nghiệp phổ thông lựa chọn con đường học nghề, cụ thể như “năm học 2012 – 2013 tỷ lệ này chỉ có 2,37%” (<http://www.baodongnai.com>). Ngoài ra, trình độ ngoại ngữ - tin học của công nhân còn thấp, chưa đáp ứng yêu cầu của thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế.

Thứ ba, trong lĩnh vực khoa học, Đồng Nai đã đẩy mạnh công tác đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ chuyên môn kỹ thuật của công nhân; vận động, khích lệ người công nhân phát huy năng lực ứng dụng tri thức khoa học vào lao động, sinh hoạt và tổ chức đời sống; phát động sâu rộng trong công nhân toàn tỉnh các phong trào học tập, phong trào thi đua lao động sản xuất, các hội thi tay nghề; đồng thời chú trọng công tác thu hút, quy hoạch, bố trí, sử dụng hợp lý nguồn công nhân đã qua đào tạo. Nhìn lại thời gian qua, trình độ chuyên môn kỹ thuật của công nhân Đồng Nai từng bước được nâng cao theo yêu cầu của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa, “đại bộ phận tiếp cận nhanh khoa học công nghệ mới” (Tỉnh ủy Đồng Nai, 2010, tr.261), “từng bước làm chủ khoa học – kỹ thuật, công nghệ mới, năng động sáng tạo trong sản xuất, trong nghiên cứu khoa học” (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2013, tr.77). Tỷ lệ lao động qua đào tạo nghề trên địa bàn tỉnh Đồng Nai tăng qua các năm, “năm 2005 là 32%, năm 2006 là 34%, năm 2007 là 36%, năm 2008 là 37,68%, năm 2010 là 40%” (Tỉnh ủy Đồng Nai, 2010, tr.119). Không chỉ ứng dụng sáng tạo tri thức khoa học vào việc tổ chức lao động, sản xuất, người công nhân còn biết ứng dụng tri thức đó vào chăm sóc sức khỏe, giáo dục con cái, tổ chức cuộc sống và xây dựng gia đình hạnh phúc. Trong giai đoạn từ năm 2003 đến 2007, toàn tỉnh “có 81.443 con công nhân đạt danh hiệu học giỏi sống tốt”, đến giai đoạn từ năm 2008 đến năm 2012, tăng lên

đáng kể với “113.556 cháu được khen thưởng” (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2013, tr.223). Bên cạnh những thành tựu đáng ghi nhận trên, hạn chế, bất cập trên lĩnh vực này là khó tránh khỏi. Tỷ lệ công nhân có trình độ cao đang trở lên còn quá ít, năm 2003 là 5,62% (Đảng bộ tỉnh Đồng Nai, 2004, tr.29), năm 2010 là 9,91% (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2010, tr.4). Tình trạng thiếu hụt lực lượng công nhân chất lượng cao ở tất cả các ngành nghề, trầm trọng nhất là ở các ngành kinh tế mũi nhọn, đang ảnh hưởng không nhỏ đến quá trình hiện đại hóa nền kinh tế ở địa phương. Việc huy động người công nhân phát huy năng lực ứng dụng tri thức khoa học vào lao động, sinh hoạt và tổ chức đời sống chưa hiệu quả. Công tác thu hút, quy hoạch, bố trí, sử dụng nguồn lao động còn nhiều “điểm nghẽn”, chưa thực sự tạo ra động lực mạnh mẽ thúc đẩy người công nhân vươn lên khẳng định năng lực chuyên môn kỹ thuật, kỹ năng nghề nghiệp.

Thứ tư, trong lĩnh vực nghệ thuật, Đồng Nai đã đầu tư lớn cho hoạt động văn hóa nghệ thuật, riêng trong giai đoạn từ năm 2008 đến năm 2013 đã tổ chức “trên 500 hội thi, hội diễn văn nghệ, hội thao thu hút trên hàng trăm ngàn lượt công nhân lao động tham gia” (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2013, tr.92). Nhiều mô hình sinh hoạt văn hóa như: Câu lạc bộ công nhân xa quê, Hội đồng hương, Điểm hỗ trợ công nhân trực tiếp tại nhà trọ, câu lạc bộ Hoa hướng dương, câu lạc bộ Mặt trời hồng, câu lạc bộ Gia đình công nhân trẻ, các đội văn nghệ lưu động, các đội chiếu bóng lưu động ... đã tạo ra không gian hoạt động văn hóa nghệ thuật thường xuyên, vui tươi, lành mạnh cho công nhân. Hệ thống thiết chế văn hóa phục vụ cho hoạt động sản xuất, trao đổi, phổ biến, tiêu dùng, hưởng thụ văn hóa nghệ thuật của công nhân có những bước tiến mới. Kết quả khảo sát của Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai cho thấy, “58,46% công nhân được khảo sát cho biết doanh nghiệp có văn phòng công đoàn, 42,92% công nhân cho biết có sân chơi thể dục thể thao, 23,78% công nhân cho biết có phòng đọc sách, xem tivi; 17,36% công nhân cho biết có hội trường; 31,95% công nhân cho biết doanh nghiệp có trang bị

báo khác” (Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai, 2010, tr.13-14], trong đó nổi lên một số doanh nghiệp điển hình như: Công ty Taekwangvina, tập đoàn Phong Thái, tập đoàn Formusa. Đồng thời, công tác quản lý kiểm tra, giám sát trên lĩnh vực văn hóa nghệ thuật được tăng cường chặt chẽ ở tất cả các huyện, thị, thành phố trong tỉnh, nhất là ở các địa bàn có đông khu công nghiệp và công nhân. Bằng những nỗ lực tích cực, công tác xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai trên lĩnh vực nghệ thuật đã có tiến bộ, về cơ bản đã “đáp ứng nhu cầu hưởng thụ văn hóa của nhân dân” (Tỉnh ủy Đồng Nai, 2010, tr.223) nói chung và của công nhân nói riêng. Song song đó, ở lĩnh vực này còn có một số hạn chế nhất định. Các chương trình sinh hoạt văn hóa nghệ thuật của công nhân tuy đã có đầu tư, đổi mới cả về nội dung và hình thức nhưng vẫn còn khá đơn điệu, chưa đủ sức hấp dẫn, lôi cuốn công nhân tham gia. Kết quả khảo sát cho thấy, “chỉ 20,4% công nhân tham gia hội thao, 15,4% công nhân tham gia hội diễn văn nghệ, 11,2% công nhân tham gia các cuộc thi tìm hiểu và chỉ 5,7% công nhân tham gia các hội thi tay nghề” (Quyết, 2008, tr.13). Một số thiết chế văn hóa phục vụ công nhân vừa thiếu vừa kém hiệu quả. Việc tổ chức hoạt động, sử dụng, bảo quản các thiết chế văn hóa tại doanh nghiệp còn bất cập, nhiều công trình nhanh chóng xuống cấp, hư hỏng hoặc có trường hợp phải chuyển đổi mục đích sử dụng. Nhiều tụ điểm sinh hoạt văn hóa, khu vui chơi giải trí lành mạnh của tư nhân được đầu tư bài bản, hiện đại nhưng rất ít công nhân có khả năng tiếp cận với các loại hình dịch vụ này vì chi phí dịch vụ quá cao so với khả năng chi trả của họ. Trong khi đó, xung quanh khu công nghiệp và địa bàn có đông công nhân sinh sống thì tình trạng tự phát trong xây dựng và tổ chức hoạt động phức tạp của các quán cà phê trá hình, quán nhậu, tiệm massage, karaoke, quán internet, tụ điểm bài bạc, số đề, các ổ ma túy,... đã làm ảnh hưởng xấu đến tình hình an ninh trật tự xã hội, gây không ít phiền nhiễu đối với cuộc sống của người công nhân.

Nhìn một cách tổng thể, ở tất cả các lĩnh vực, quá trình xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai, bên cạnh

những thành tựu, còn tồn tại không ít hạn chế, bất cập. Cả thành tựu lẫn hạn chế, bất cập như đã nêu trên đều xuất phát từ những nguyên nhân nhất định. Trước hết, về nguyên nhân của thành tựu, tiêu biểu phải kể đến là các nguyên nhân cơ bản sau: *một là*, những thành tựu khá toàn diện mà tỉnh Đồng Nai đạt được vừa qua đã tạo thêm điều kiện thuận lợi cho Đồng Nai đẩy mạnh công tác xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân ở địa phương; *hai là*, những đóng góp trực tiếp, to lớn, quan trọng của công nhân Đồng Nai đối với sự phát triển kinh tế - xã hội của Đồng Nai trong những năm qua đã từng bước nâng cao nhận thức, trách nhiệm của toàn thể hệ thống chính trị, toàn xã hội đối với nhiệm vụ xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai; *ba là*, sự quan tâm lãnh đạo, tổ chức thực hiện kịp thời, hiệu quả của Đảng bộ, chính quyền địa phương, các cơ quan chức năng, các tổ chức chính trị - xã hội và của doanh nghiệp ở Đồng Nai đối với nhiệm vụ xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân trên địa bàn tỉnh; *bốn là*, Đồng Nai là địa phương có bề dày phát triển công nghiệp, khu công nghiệp nên đã đúc kết được nhiều bài học kinh nghiệm trong chăm lo xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân. Về nguyên nhân của hạn chế, trong đó nổi lên sáu nguyên nhân chủ yếu. *Thứ nhất*, một số tổ chức Đảng, chính quyền địa phương, cơ quan chức năng, tổ chức chính trị - xã hội, doanh nghiệp và bản thân người công nhân ở Đồng Nai chưa nhận thức đầy đủ, sâu sắc về tầm quan trọng của nhiệm vụ xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân trong tỉnh. *Thứ hai*, Đồng Nai còn thiếu những quyết sách xây dựng đời sống văn hóa của công nhân trên địa bàn trong ngắn hạn và dài hạn. *Thứ ba*, việc xây dựng, tổ chức, thực hiện các hoạt động văn hóa tinh thần vừa thiếu tính thường xuyên, liên tục vừa chưa bám sát điều kiện thực tế, đặc điểm nhu cầu, nguyện vọng của công nhân. *Thứ tư*, mặt trái của quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa, phát triển kinh tế thị trường, quá trình toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế đã và đang tác động tiêu cực đến tình hình kinh tế - xã hội ở Đồng Nai, gây cản trở không nhỏ đến việc xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của

công nhân ở địa phương. *Thứ năm*, một số doanh nghiệp và người sử dụng lao động có biểu hiện cố tình vi phạm chính sách, pháp luật đối với người lao động, tránh né nhiệm vụ chăm lo xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân. *Thứ sáu*, cùng với những khó khăn, thiếu thốn trong đời sống vật chất là sự thiếu ý thức tự giác và tinh thần nỗ lực vươn lên của một bộ phận không nhỏ công nhân Đồng Nai trong xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của bản thân họ.

2.3. Phương hướng và giải pháp xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai trong giai đoạn hiện nay

Xuất phát từ những thành tựu, hạn chế và nguyên nhân trong xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai những năm qua, căn cứ vào xu thế phát triển và biến đổi của tình hình quốc tế và trong nước, đối chiếu với nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội của Đồng Nai hiện nay và dựa vào đặc điểm tình hình của công nhân ở địa phương, xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai trong giai đoạn hiện nay cần phải dựa vào hệ thống phương hướng chỉ đạo đúng đắn, khoa học. *Trước hết*, xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai là trách nhiệm của cả hệ thống chính trị, của toàn xã hội, nhưng trước hết và trực tiếp là trách nhiệm của tổ chức đảng, tổ chức công đoàn, của người sử dụng lao động và bản thân mỗi người công nhân trong các doanh nghiệp trên địa bàn tỉnh Đồng Nai. *Hai là*, thực hiện đồng thời, đồng bộ giữa xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai với việc cải thiện và từng bước nâng cao đời sống vật chất của họ. *Ba là*, coi trọng và tiến hành đồng bộ trong xây dựng tất cả các lĩnh vực của đời sống văn hóa tinh thần; đồng thời phải biết lựa chọn và tập trung sự chỉ đạo và các nguồn lực giải quyết các lĩnh vực trọng tâm, các mục tiêu trọng điểm có ảnh hưởng quyết định đến sự chuyển biến tích cực của toàn bộ đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai. *Bốn là*, xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai là một nhiệm vụ khó khăn, phức tạp, đòi hỏi phải vừa kiên trì, thận trọng vừa linh hoạt, sáng tạo; phải thực hiện đồng thời hai nhiệm vụ “xây” và “chống” trong đó lấy “xây” là

chủ yếu.

Để thực hiện các phương hướng đó cần phải có những giải pháp đồng bộ. *Thứ nhất*, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của toàn xã hội, trước hết là của các tổ chức cơ sở đảng, công đoàn, doanh nghiệp ở Đồng Nai và người đứng đầu của các tổ chức này, về nhiệm vụ xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân trên địa bàn tỉnh. *Thứ hai*, xây dựng, hoàn thiện và thực thi đầy đủ các quy định, các chính sách về xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai. Song song đó, việc đảm bảo cho các chủ trương chính sách đó được thực thi một cách đầy đủ và nghiêm túc thông qua cơ chế kiểm tra, giám sát chặt chẽ của các lực lượng chức năng có ý nghĩa rất quan trọng đối với sự ổn định và phát triển đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai. *Thứ ba*, cải thiện và nâng cao đời sống vật chất của công nhân Đồng Nai, nhất là công nhân nhập cư đồng thời với đẩy mạnh và đa dạng hóa các hoạt động văn hóa tinh thần nhằm tạo cơ hội và điều kiện cho công nhân Đồng Nai nâng cao mức hưởng thụ văn hóa tinh thần. *Thứ tư*, tiếp tục phát triển giáo dục –

đào tạo toàn diện nhằm đáp ứng nhu cầu trước mắt và lâu dài của nhiệm vụ xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai. *Thứ năm*, tăng cường đầu tư nguồn lực và phương tiện cho các hoạt động văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai. *Thứ sáu*, khơi dậy và phát huy tinh thần tự giác, ý thức trách nhiệm của mỗi người công nhân trong việc chăm lo xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của bản thân họ.

3. Kết luận

Xây dựng đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai trong giai đoạn hiện nay là nhiệm vụ quan trọng và cấp bách, phải được hiện thực hóa trong thực tiễn trên cơ sở huy động sức mạnh tổng thể của của toàn thể hệ thống chính trị, của người sử dụng lao động và của bản thân mỗi người công nhân trên toàn địa bàn tỉnh nhằm phát triển đời sống văn hóa tinh thần của công nhân Đồng Nai ngày càng lành mạnh, tiến bộ, cao đẹp, thúc đẩy sự phát triển toàn diện của công nhân đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ xây dựng Đồng Nai thành tỉnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa vào năm 2020.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Đồng Nai (2010). *Tài liệu chuyên đề nghiên cứu nghị quyết đại hội đại biểu đảng bộ tỉnh Đồng Nai lần thứ IX nhiệm kỳ 2010 – 2015*.
- Đảng Cộng sản Việt Nam – Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Đồng Nai (2004). *Văn kiện Nghị quyết 62/NQ/TU về xây dựng phát huy vai trò đội ngũ công nhân viên chức lao động và tổ chức công đoàn trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa, từ nay đến năm 2010, Nghị quyết 63/NQ/TU về công tác thanh niên và xây dựng tổ chức Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa, từ nay đến năm 2010*, Xí nghiệp in Đồng Nai.
- Đảng Cộng sản Việt Nam – Tỉnh ủy Đồng Nai (2010). *Văn kiện Đại hội đại biểu đảng bộ tỉnh Đồng Nai lần thứ IX*, Nxb. Tổng hợp Đồng Nai.
- Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai (2010). *Biểu tổng hợp số liệu thực hiện nghị quyết 20-NQ/TW*.
- Nguyễn Văn Quyết (2008). *Ứng dụng phương pháp định lượng trong nghiên cứu thực trạng, đề xuất chính sách văn hóa về công nhân các khu công nghiệp ở tỉnh Đồng Nai*, tiểu luận.
- Tỉnh ủy Đồng Nai (2004). *Chương trình hành động của Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh thực hiện Kết luận Hội nghị lần thứ mười Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa IX), số 85 – CTr/TU*.

Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam – Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai (2003). *Lịch sử giai cấp công nhân ở Đồng Nai*, Nxb. Tổng hợp Đồng Nai.

Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam, Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai (2008). *Văn kiện đại hội Đại biểu Công đoàn tỉnh Đồng Nai lần thứ VIII nhiệm kỳ 2008– 2013*, Xí nghiệp in Đồng Nai.

Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam, Liên đoàn Lao động tỉnh Đồng Nai (2012). *Văn kiện đại hội Đại biểu Công đoàn tỉnh Đồng Nai lần thứ IX nhiệm kỳ 2013 – 2018*, Xí nghiệp in Đồng Nai.

Nâng cao trình độ cho người lao động và cán bộ công đoàn: Cần nhiều giải pháp đồng bộ, <http://www.baodongnai.com>, cập nhật lúc 21:01, Thứ Sáu, 19/08/2011.